

Odnosi između Republike Srbije i Bosne i Hercegovine: definisanje nove politike

Evropski pokret
Srbija

Beograd, novembar 2011.

SADRŽAJ:

Uvod	4
1. Međudržavni savet za saradnju između Srbije i Bosne i Hercegovine – zastoj i mogućnosti reafirmacije rada.	6
2. Pregled najznačajnijih problema u odnosima između Bosne i Hercegovine i Srbije	6
2.1. Razgraničenje između Srbije i Bosne i Hercegovine – nedovršen proces	6
2.2. Problemi u pravosudnoj saradnji u vezi sa procesuiranjem ratnih zločina	7
2.3. Status izbeglih lica iz Bosne i Hercegovine u Republici Srbiji	8
2.4. Problemi u vezi sa sukcesijom imovine nekadašnje SFRJ.	8
3. Sporazum o specijalnim paralelnim odnosima između Republike Srbije i Republike Srpske: (ne)adekvatnost asimetričnog pristupa?	9
4. Usaglašavanje politika Srbije i Hrvatske prema Bosni i Hercegovini: podsticaj regionalnoj stabilnosti	10
5. Saradnja Srbije i BiH u procesu pridruživanja i pristupanja EU	11
6. Zaključci i preporuke.	12
Literatura	14

Dr Dragan Đukanović, Istraživački forum Evropskog pokreta u Srbiji
Jasminka Kronja, Istraživački forum Evropskog pokreta u Srbiji

Odnosi između Republike Srbije i Bosne i Hercegovine: definisiranje nove politike

Sažetak

U tekstu se ukazuje na brojne probleme koji utiču na konsolidovanje odnosa između Republike Srbije i Bosne i Hercegovine. Daje se pregled otvorenih pitanja u odnosima dveju država: od pitanja međudržavnog razgraničenja, preko problema u vezi sa procesuiranjem ratnih zločina i statusa predratne imovine privrednih subjekata, do položaja izbeglih lica iz BiH u Srbiji. Kao dodatni problemi u odnosima između BiH i Srbije navedeni su nedovršeni proces sukcesije Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i nefunkcionisanje Međudržavnog saveta za saradnju. Odnose između Republike Srbije i Bosne i Hercegovine opterećuje i neizbalansiran odnos vlasti u Beogradu sa Republikom Srpskom, sa drugim bosanskohercegovačkim entitetom – Federacijom Bosne i Hercegovine, kao i sa državom Bosnom i Hercegovinom. Posvećena je pažnja i nužnosti jasnijeg diferenciranja politika susednih država – Srbije i Hrvatske, u odnosu na raniju politiku destabilizacije i podele BiH, koja je dominirala u javnom diskursu nekadašnje Savezne Republike Jugoslavije i Republike Hrvatske tokom poslednje decenije 20. veka. Zato autori predlažu i aktivniju i konstruktivniju ulogu ovih država sa prevashodnim ciljem stabilizacije složenih unutrašnjih prilika u Bosni i Hercegovini. Tekst sadrži i preporuke u vezi sa definisanjem delotvorne javne politike u odnosima između Srbije i BiH.

Ključne reči:

BiH, Srbija, Republika Srpska, Federacija BiH, odnosi, susedi, politika

Uvod

Bilateralni odnosi između Republike Srbije i Bosne i Hercegovine tokom proteklih petnaest godina prolazili su kroz brojne uspone i padove. Nekadašnja Savezna Republika Jugoslavija je 15. decembra 2000. godine uspostavila diplomatske odnose sa Bosnom i Hercegovinom. Ovo je učinjeno pet godina nakon potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma 21. novembra 1995. godine i okončanja višegodišnjih oružanih sukoba na teritoriji Bosne i Hercegovine. Navedeni sporazum je *de iure* priznao postojanje dva, u tom trenutku, etnonacionalna entiteta – Federaciju BiH (bošnjačko-hrvatski) i entitet sa srpskom većinom – Republiku Srpsku. Na taj način je i determinisao sudbinu čitave zemlje, kako na unutrašnjem, tako i na spoljnom planu.

Premda je nedvosmislena namera kreatora Dejtonskog mirovnog sporazuma bila da se posle priznavanja faktičkog stanja na terenu u Bosni i Hercegovini, tj. njene podele na dva entiteta, postepeno otpočne sa stvaranjem novih i funkcionalnih institucionalnih okvira na nivou države, do toga nije došlo. Ovo potvrđuje i dosadašnji tok procesa sprovođenja navedenog međunarodnog sporazuma. Iako su uočljivi brojni vidovi napretka u Bosni i Hercegovini tokom proteklih deceniju i po, jasno je da njena duboka etnička podeljenost ne doprinosi demokratskoj i ekonomskoj konsolidaciji unutrašnjih prilika, niti uspostavljanju boljih bilateralnih odnosa sa susedima, a pre svega sa Republikom Hrvatskom i Republikom Srbijom. Sa druge strane, ove dve države, svojim izbalansiranim odnosom prema celovitoj Bosni i Hercegovini, mogu znatno da doprinesu njenom boljem funkcionisanju i jačanju bilateralnih odnosa i regionalne saradnje.

Politika Srbije prema Bosni i Hercegovini treba da bude usmerena, pre svega, na jačanje odnosa sa celovitom državom, na kontinuirani dijalog najviših predstavnika dveju država, pri čemu je neophodno reaktivirati Međudržavni savet za saradnju između Republike Srbije i Bosne i Hercegovine.

Zvanična poseta predsednika Borisa Tadića Bosni i Hercegovini 6. jula 2011. godine i izjave date tom prilikom mogu se shvatiti kao početak nove faze u odnosu Srbije prema BiH. Kao važnu izdvajamo inicijativu da se sa Federacijom Bosne i Hercegovine zaključi sporazum sličan sporazumu o specijalnim i paralelnim odnosima između Republike Srbije i Republike Srpske.

U oblasti spoljne politike, Bosna i Hercegovina i Srbija imaju, sa izuzetkom članstva u Severnoatlantskom savezu, gotovo identične prioritete i ciljeve. Navedeno predstavlja dodatni podsticaj za poboljšanje ukupnih bilateralnih odnosa. Zajednički spoljnopolitički prioriteti BiH i Srbije su članstvo u Evropskoj uniji, jačanje regionalne saradnje i unapređenje bezbednosti u regionu, poboljšanje odnosa sa susedima i poboljšanje odnosa sa Sjedinjenim Američkim Državama, Ruskom Federacijom i NR Kinom. Istovremeno, obe zemlje imaju veoma kvalitetne bilateralne odnose sa Republikom Turskom, koja je doprinela poboljšanju odnosa između Republike Srbije i Bosne i Hercegovine i obnavljanju dijaloga.

Važan korak u stvaranju preduslova za bolje odnose je usvajanje *Deklaracije o osudi zločina u Srebrenici* u Narodnoj skupštini Republike Srbije 31. marta 2010. godine. Ovim dokumentom je osuđen počinjeni zločin u Srebrenici i njenoj okolini krajem jula 1995. godine, a narodi i države regiona pozvani su na pomirenje.

Politika Srbije prema BiH trebalo bi da bude usmerena na jačanje odnosa sa celovitom državom, na kontinuirani dijalog najviših predstavnika dveju država, pri čemu je neophodno reaktivirati Međudržavni savet za saradnju između Republike Srbije i BiH.

U okvirima multilateralne saradnje pozitivan primer saradnje između Srbije i Bosne i Hercegovine predstavlja podrška naše zemlje izboru BiH za nestalnog člana Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija tokom 2009. godine (za 2010. i 2011. godinu). Značajni vidovi saradnje se ostvaruju i u okviru rada Saveta Evrope i Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju.

Međutim, sporo rešavanje ili nerešavanje problema koji proizlaze iz izrazito lošeg nasleđa sukoba na tlu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i dalje opterećuju i kočće odnose između dve zemlje. Među najvažnije spadaju problemi u vezi sa nedefinisanom međudržavnom granicom između dveju država, procesuiranje osoba optuženih za ratne zločine u Bosni i Hercegovini, status predratne imovine preduzeća iz dveju država, položaj izbeglih lica i usporeno sprovođenje dogovora o sukcesiji nekadašnje SFRJ.

Povremenim krizama u odnosima između Beograda i Sarajeva ujedno doprinosi neizbalansiran odnos Republike Srbije prema entitetu sa srpskom većinom – Republici Srpskoj, koji je znatno dinamičniji, nego sa Federacijom BiH ili, pak, državom Bosnom i Hercegovinom. Imajući u vidu legitimni interes Republike Srbije u vezi sa uspostavljanjem što boljih odnosa sa svojim sunarodnicima u BiH, odnosno u Republici Srpskoj, trebalo bi objektivno proceniti sadržaj i domete sporazuma o specijalnim i paralelnim odnosima. S obzirom na to da su u Bosni i Hercegovini nadležnosti u mnogim oblastima, važnim za ostvarivanje prava građana, uglavnom u okviru ovlašćenja entiteta, potrebno je razmotriti zaključivanje takvog sporazuma i sa Federacijom BiH, kako bi tretman građana BiH u Srbiji bio ravnopravan.

Bilateralne odnose između Republike Srbije i Bosne i Hercegovine trebalo bi sagledavati i u širem, regionalnom kontekstu, pre svega u trouglu odnosa Srbija – Bosna i Hercegovina – Hrvatska. Srbija i Hrvatska imaju poseban interes za očuvanje stabilnosti u Bosni i Hercegovini i eventualna zajednička inicijativa zvaničnog Beograda i Zagreba, a u vezi sa rešavanjem otvorenih pitanja u Bosni i Hercegovini, uz podršku vodećih činilaca međunarodne zajednice (Sjedinjenih Američkih Država i Evropske unije), doprinela bi dodatnom rasterećenju prilika u regionu. Trebalo bi dodati i da međunarodna zajednica nije uspjela da promoviše novi, postratni identitet BiH. Trilateralni sastanak predsednika Srbije, Hrvatske i članova Predsedništva BiH na Brionima 18. jula 2011. godine je, takođe, značajan korak u pravcu intenziviranja dijaloga i razmatranja otvorenih pitanja.

Nove političke elite Srbije i Hrvatske sada naglašavaju podršku celovitosti Bosne i Hercegovine. Međutim, evidentno je povremeno mešanje u unutrašnje stvari ove zemlje kroz izrazite uticaje na hrvatske i srpske etnonacionalne elite u Bosni i Hercegovini.

Srbija i Bosna i Hercegovina mogle bi da uspostave intenzivniju saradnju u vezi sa procesom pridruživanja i pristupanja Evropskoj uniji. Imajući u vidu da je to zajednički cilj, da obe države prolaze sličan put u okviru Procesu stabilizacije i pridruživanja EU, da imaju sličnih problema, kao i da neke političke kriterijume treba zajednički da ispune, postoji potreba intenzivnije saradnje u oblasti evropskih integracija. Pored ostalog, ovo bi značilo i neophodnost formiranja zajedničkih tela, sprovođenje zajedničke obuke postojećih ljudskih resursa u oblasti evrointegracija i razmenu iskustava.

Važno je napomenuti da Bosna i Hercegovina zbog svoje složene strukture nije priznala nezavisnost Kosova, pa odnose BiH i Srbije ne remeti status Kosova. BiH je bila pogođena i merama kosovskih vlasti u vezi sa zabranom uvoza robe iz ove zemlje krajem jula 2011. godine. Bosna i Hercegovina, takođe, ne priznaje lične isprave izdate od strane kosovskih vlasti. U međuvremenu, vlasti Bosne i Hercegovine priznale su kosovski carinski pečat.

Vlasti Bosne i Hercegovine, odnosno bošnjački etnonacionalni lideri, mogli bi da doprinesu konsolidaciji i smirivanju prilika u regiji Sandžak, gde dominantno na teritoriji Srbije žive pripadnici bošnjačkog naroda. U tom smislu je značajna izjava Bakira Izetbegovića, člana Predsedništva Bosne i Hercegovine, da ne podržava stvaranje novih granica na Balkanu i formiranje etničkih teritorijalnih autonomija.

U sferi ekonomske i trgovinske razmene, Bosna i Hercegovina je jedan od najznačajnijih partnera Srbije. U 2010. godini, Bosna i Hercegovina je bila druga po redu država po izvozu iz Srbije. Ukupna razmena između dve zemlje je 2010. godine iznosila 1636,3 miliona evra, od toga izvoz iz Srbije iznosio je 1093,5 miliona evra, a uvoz 542,8 miliona evra. Srbija je, takođe, najznačajniji strani investitor u Bosni i Hercegovini.

1. Međudržavni savet za saradnju između Srbije i Bosne i Hercegovine: zasto i mogućnosti reafirmacije rada

Krajem maja 2001. godine u Beogradu je konstituisan Međudržavni savet za saradnju između tadašnje Savezne Republike Jugoslavije (od 2003. državne zajednice Srbija i Crna Gora) i Bosne i Hercegovine.¹ Njega su sačinjavali predsednik SR Jugoslavije i članovi Predsedništva Bosne i Hercegovine, a osnovni zadaci ovog tela su promovisanje načela dobrosusedskih odnosa i koordiniranje aktivnosti u oblasti spoljne politike, odnosa prema trećim zemljama i međunarodnim organizacijama, rešavanje pitanja sukcesije nekadašnje SFRJ, borbe protiv terorizma i organizovanog kriminala, međudržavne granice između Srbije i BiH i drugih pitanja od zajedničkog interesa, a u okviru nadležnosti organa i institucija Savezne Republike Jugoslavije i Bosne i Hercegovine. Međutim, funkcionisanje Saveta umnogome je zavisilo od odnosa između nosilaca vlasti u Srbiji i Bosni i Hercegovini, zbog čega se nije sastao od 2005. godine. Odsustvo kontinuiranog dijaloga najviših predstavnika dveju država i rešavanje problema sigurno nije u interesu građana.

Polazeći od činjenice da je na opštim izborima 3. oktobra 2010. godine u Bosni i Hercegovini izabran novi sastav Predsedništva, a imajući u vidu i činjenicu da Srbija naglašava da joj je prioritet poboljšanje bilateralnih odnosa sa susednom državom, trebalo bi što pre redefinisati postojeći Sporazum o uspostavljanju Međudržavnog saveta za saradnju, a potom i učvrstiti mehanizme saradnje u okviru njega. Takođe, trebalo bi razmotriti mogućnost da se u buduću Savet uključe, po potrebi, i predstavnici entiteta. Imajući u vidu nadležnosti Međudržavnog saveta, redovno održavanje sastanaka ovog tela bi moglo da pospeši rešavanje brojnih otvorenih pitanja u bilateralnim odnosima. Postoji i Međudržavni savet za saradnju Hrvatske i BiH, koji se, takođe, nije sastajao nekoliko godina.

2. Pregled najznačajnijih problema u odnosima između Bosne i Hercegovine i Republike Srbije

Brojni problemi u bilateralnim odnosima između Republike Srbije i Bosne i Hercegovine, kao što je već napomenuto, proizlaze iz perioda raspada nekadašnje Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Ubrzano rešavanje ovih problema je izuzetno važno zbog samih građana dveju država, otklanjanja prepreka za unapređenje bilateralnih odnosa i regionalne saradnje, kao i za napredovanje ka članstvu u EU. U ovom poglavlju su navedeni najznačajniji problemi i ponuđena konkretna rešenja.

2.1. Razgraničenje između Srbije i BiH: nedovršen proces

Kao i u slučaju svih država nastalih na postjugoslovenskom području, i Srbija i Bosna i Hercegovina nemaju utvrđenu međudržavnu granicu. *Međudržavna diplomatska komisija za državnu granicu* je osnovana 2001. godine, ali je u svom radu imala višegodišnji zasto od 2006. do 2010. godine. Od 2010. godine ona se redovno sastaje.

Za sada se može jasno identifikovati nekoliko teritorijalnih problema prilikom definisanja granice između Srbije i Bosne i Hercegovine. Ovo se pre svega odnosi na delove međudržavne granice u oblasti Perućakog jezera (Hidroelektrana „Bajina Bašta“) i Zvorničkog jezera (Hidroelek-

¹ „Zakon o potvrđivanju Sporazuma o uspostavljanju Međudržavnog saveta za saradnju između Savezne Republike Jugoslavije i Bosne i Hercegovine“, *Službeni list SRJ*, br. 9/2001.

trana „Zvornik“). Važno je prilikom utvrđivanja međudržavne granice u ovoj oblasti regulisati i korišćenje postojećih hidro potencijala reke Drine i njenih pritoka. Takođe, i pojedine oblasti u donjem Podrinju (nizvodno od Zvornika do ušća Drine u Savu), a posebno u okolini naseljenih mesta Janja (BiH) i Lešnica (Srbija) mogu u perspektivi predstavljati dodatni problem.

Drugi problem predstavlja prolazak međunarodne železničke pruge Beograd–Bar kroz Bosnu i Hercegovinu (stanica Štrpci). Rešavanje ovog graničnog pitanja treba da podrazumeva punu slobodu kretanja železničkom prugom kroz teritoriju BiH. Ista načela trebalo bi primeniti i za bosansko-hercegovačku enklavu Među-rečje (površine oko 400 hektara), koja se nalazi u dubini teritorije Srbije.

Predstavnici Bosne i Hercegovine u Međudržavnoj diplomatskoj komisiji za državnu granicu insistiraju da se državna granica utvrdi potvrđivanjem katastarske granice, odnosno administrativne međurepubličke granice koja je postojala u trenutku međunarodnog priznanja ove države 1992. godine. Sa druge strane, srpska strana podvlači nužnost postizanja kompromisa u pojedinim delovima međudržavne granice.

Naša je preporuka da se pronađe kompromisno rešenje za međudržavno razgraničenje Bosne i Hercegovine i Srbije u navedenim spornim oblastima. Ono bi podrazumevalo potvrđivanje granica ranijih katastarskih opština (do 1992. godine), ali i pronalaženje konkretnih rešenja za pojedine navedene sporne tačke. U svakom slučaju, neophodno je insistirati na punoj slobodi kretanja građana, posebno iz pograničnih bosansko-hercegovačkih i srpskih opština.

Neophodno je kompromisno rešenje za međudržavno razgraničenje BiH i Srbije u spornim oblastima, što bi podrazumevalo potvrđivanje granica ranijih katastarskih opština i pronalaženje konkretnih rešenja za pojedine sporne tačke.

2.2. Problemi u pravosudnoj saradnji u vezi sa procesuiranjem ratnih zločina

Problem procesuiranja ratnih zločina posebno je aktuelizovan hapšenjem ratnog člana Predsedništva Bosne i Hercegovine dr Ejupa Ganića u Londonu krajem februara 2010. godine, kao i hapšenje generala Jovana Divjaka, pripadnika Armije Republike Bosne i Hercegovine u Beču.

Kako bi se izbegli navedeni problemi u vezi sa procesuiranjem ratnih zločina, Tužilaštvo za ratne zločine Srbije i Tužilaštvo Bosne i Hercegovine bi trebalo da zaključe sporazum o ustupanju dokaza u predmetima o ratnim zločinima, kao i rešavanja problema u vezi sa vođenjem tzv. dvostrukih procesa u dvema zemljama. Na primer, srpsko tužilaštvo za ratne zločine vodi postupak povodom zločina u sarajevskoj Dobrovoljačkoj ulici s početka rata u Bosni i Hercegovini, a isti postupak procesuiraju i Tužilaštvo BiH. Slično je i sa slučajem „Tuzlanska kolona“.

Bitno je napomenuti da Ustav Bosne i Hercegovine, kao i njen Krivični zakon, ne dozvoljavaju izručenje državljana ove zemlje drugim državama. To suštinski otežava mogućnost da se na recipročnoj osnovi odblokiraju brojni postupci za ratne zločine koji se odvijaju pred sudovima BiH i Srbije. U postojećim okolnostima, dakle, nije moguć suštinski napredak u vezi sa procesuiranjem lica koja su optužena za ratne zločine, a koji su državljani Srbije i Bosne i Hercegovine.

Veoma je bitno da se u obema državama formira takva klima i politička volja vodećih činilaca da se oba društva suoče sa prošlošću i da se procesi suđenja licima optuženim za ratne zločine na ovom tlu nastave. Ovi procesi su veoma značajni zbog utvrđivanja istine o sukobima u Bosni

Ustav i Krivični zakon BiH ne dozvoljavaju izručenje državljana ove zemlje drugim državama, što otežava mogućnost da se odblokiraju brojni postupci za ratne zločine pred sudovima BiH i Srbije.

i Hercegovini od aprila 1992. do novembra 1995. godine, kao i zbog ubrzanja procesa post-konfliktnog pomirenja dominantnih etničkih zajednica u ovoj zemlji. Zato je veoma bitno da nadležna tužilaštva i ministarstva pravosuđa obe zemlje usaglase što veći broj međudržavnih sporazuma koji bi doprineli efikasnijem i efektivnijem procesuiranju osoba koje su optužene za teška krivična dela ratnog zločina.

2.3. Status izbeglih lica iz BiH u Srbiji

U Republici Srbiji trenutno živi oko 25.000 izbeglica iz Bosne i Hercegovine. U Federaciji Bosne i Hercegovine postoje brojne administrativne prepreke za povratak izbeglih lica, iako bi trebalo naglasiti da su gotovo svi zahtevi za povratak predratne imovine izbeglih lica sa ovog područja uspešno rešeni. Najznačajniji problem predstavlja povratak oko 2000 stanova licima koja su bila zaposlena u Jugoslovenskoj narodnoj armiji (JNA) do aprila 1992. godine.

Veoma je važno da vlasti Bosne i Hercegovine i Srbije ostanu privržene podršci povratka izbeglih lica u skladu sa Aneksom 7 Dejtonskog mirovnog sporazuma (Sporazum o izbeglicama i raseljenim licima), kao i osnovama *Sarajevske deklaracije* (2005) i *Zaključaka* Međunarodne konferencije o izbeglicama (Beograd, 2010). Nažalost, stanje na terenu u Bosni i Hercegovini potvrđuje da se povratak izbeglih lica i dalje odvija otežano. Još postoje određeni pokušaji obeshrabrivanja i zastrašivanja povratnika u pojedine delove zemlje. Vlada Federacije BiH i Vlada Republike Srbije bi mogle zaključiti i poseban sporazum o stvaranju socijalnih, ekonomskih i političkih uslova za reintegraciju povratnika. U ovom procesu je bitna i potpora međunarodnih organizacija, a pre svega Visokog komesarijata Ujedinjenih nacija za izbeglice (UNHCR) i Međunarodnog komiteta Crvenog krsta. Takođe, neophodno je u potpunosti iskoristiti administrativne kapacitete dveju zemalja, kako bi se preostala otvorena pitanja u oblasti regulisanja prava izbeglih lica rešila u što kraćem roku.

2.4. Problemi u vezi sa sukcesijom nekadašnje SFRJ

Jedan od veoma značajnih problema u bilateralnim odnosima između Bosne i Hercegovine i Srbije odnosi se na status predratne imovine bosansko-hercegovačkih preduzeća u Srbiji, kao i srpskih privrednih subjekata u BiH. Vlasti Bosne i Hercegovine su nekoliko puta protestovale u vezi sa uredbama Vlade Republike Srbije o zaštiti imovine delova preduzeća čije je sedište na teritoriji bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. One su, istovremeno, isticale spremnost da se pitanje imovine privrednih subjekata dveju zemalja reši posebnim bilateralnim sporazumom. Tim povodom Vladi Srbije je dostavljen i nacrt Ugovora između dveju zemalja o uređenju imovinsko-pravnih odnosa, ali on još uvek nije usvojen. Savet ministara Bosne i Hercegovine pokazao je i nameru da se što pre okonča postupak podele nekadašnjih diplomatsko-konzularnih predstavništava bivše SFRJ, u skladu sa proporcijama i principima koji su ranije utvrđeni. U Sarajevu je polovinom septembra 2011. godine bio održan sastanak posebne komisije za sukcesiju na kojoj je zaključeno da je neophodno ubrzati navedeni proces.

Probleme u odnosima Srbije i BiH u vezi sa pitanjima sukcesije imovine treba prevazići zaključenjem bilateralnog sporazuma o imovinsko-pravnim sporovima između dve države. Navedeni sporazum bi predviđao sve modalitete kojima bi se izbegli postojeći imovinsko-pravni sporovi prouzrokovani raspadom nekadašnje SFRJ, ali i procesom privatizacije u dvema državama. Istovremeno, bitno je što pre okončati implementaciju Sporazuma o sukcesiji republika bivše SFRJ.

Probleme u odnosima Srbije i BiH u vezi sa pitanjima sukcesije imovine treba prevazići zaključenjem bilateralnog sporazuma o imovinsko-pravnim sporovima između dve države.

3. Sporazum o specijalnim paralelnim odnosima između Republike Srbije i Republike Srpske: (ne)adekvatnost simetričnog pristupa?

Ustav Bosne i Hercegovine (Aneks 4 Dejtonskog sporazuma), definišući nadležnosti entiteta (član 3, stav 2), predvideo je mogućnost da oni zasnivaju „specijalne paralelne odnose sa susednim državama“. Međutim, to podrazumeva puno poštovanje suvereniteta i teritorijalnog integriteta, ali i ustavnih nadležnosti države Bosne i Hercegovine.

Nekadašnja Savezna Republika Jugoslavija zaključila je nekoliko sporazuma o specijalnim paralelnim odnosima sa Republikom Srpskom (1996. i 2001. godine). Narodna skupština Republike Srbije je 2007. godine ratifikovala Zakon o potvrđivanju sporazuma o uspostavljanju specijalnih paralelnih odnosa između Republike Srbije i Republike Srpske („Službeni glasnik RS“, br. 70/07). Sporazum je bio potpisan 26. septembra 2006. godine u Banja Luci. U okviru ovog dokumenta predviđeno je da će se, poštovanjem Dejtonskog sporazuma, ali i uvažavanjem suvereniteta, teritorijalnog integriteta i nezavisnosti Bosne i Hercegovine, razvijati intenzivna saradnja između Republike Srbije i Republike Srpske u oblasti privrede, planiranja, zakonodavstva, privatizacije i denacionalizacije, nauke i tehnologije, obrazovanja i sporta, kao i u oblasti zdravstva i socijalne politike, turizma, zaštite životne sredine, informisanja i zaštite ljudskih prava. Istovremeno, kao jedan od prioriteta saradnje u okviru mehanizma specijalnih paralelnih odnosa navedeno je i suzbijanje kriminala. Radi implementacije sporazuma predviđeno je i formiranje Veća za saradnju, koga čine predsednici i premijeri Republike Srbije i Republike Srpske. Može se, imajući u vidu postojeće konstitutivno uređenje Bosne i Hercegovine, zaključiti da sam sporazum nije u suprotnosti sa odredbama Ustava Bosne i Hercegovine. Sličan stav je zauzela i Kancelarija Visokog predstavnika posle potpisivanja navedenog sporazuma u Banja Luci 2006. godine.

Vlasti u Sarajevu, a pre svega bošnjački politički lideri, često su potencirali da navedeni sporazum dovodi u pitanje održivost države Bosne i Hercegovine.

Takođe, neretko se ističe da se građani Federacije Bosne i Hercegovine prilikom ostvarivanja određenih ekonomsko-socijalnih i kulturnih prava u Republici Srbiji dovode u neravnopravan položaj. Sporazum o specijalnim paralelnim odnosima između Srbije i Republike Srpske zaista je doprineo da se u Republici Srbiji u brojnim sferama, a u vezi sa ostvarivanjem određenih prava, različito tretiraju građani Bosne i Hercegovine u zavisnosti od entiteta iz kojeg dolaze. Ovakvi vidovi različitog tretmana državljana Bosne i Hercegovine – građana Republike Srpske i Federacije BiH, stvaraju brojne i svakodnevne probleme. To se odnosi prevashodno na oblast zdravstva i obrazovanja.

Zato bi Ministarstvo spoljnih poslova Republike Srbije moglo otpočeti sa procedurom zaključenja sličnog ili identičnog sporazuma o specijalnim paralelnim odnosima sa Federacijom Bosne i Hercegovine, kako bi se izbegao navedeni „asimetrični pristup“ prema entitetima u BiH. Inače, Sporazum o posebnim paralelnim odnosima zaključen je i između Federacije BiH i Republike Hrvatske (22. novembra 1998. godine), a Banja Luka i Zagreb najavljuju zaključenje identičnog sporazuma kao i sa Srbijom. Republika Srpska je ponudila sličan sporazum o specijalnim paralelnim odnosima sa Crnom Gorom.

Usled Sporazuma o specijalnim paralelnim odnosima između Srbije i Republike Srpske, različiti tretman državljana BiH – građana Republike Srpske i Federacije BiH, stvara brojne i svakodnevne probleme u brojnim sferama, pre svega u zdravstvu i obrazovanju.

4. Usaglašavanje politika Srbije i Hrvatske prema BiH: podsticaj regionalnoj stabilnosti

Bilateralne odnose između Republike Srbije i Bosne i Hercegovine trebalo bi sagledavati i u širem, regionalnom kontekstu. Politička stabilnost u Bosni i Hercegovini umnogome zavisi od odnosa njenih susednih država prema ovoj državi. U tom kontekstu, nekadašnja Savezna Republika Jugoslavija i Republika Hrvatska su bile i potpisnice i garanti Dejtonskog mirovnog sporazuma.

Nekadašnja Savezna Republika Jugoslavija (kasnije državna zajednica Srbija i Crna Gora) zvanično je ratifikovala Dejtonski sporazum u Saveznoj skupštini 17. decembra 2002. godine i u tom smislu u potpunosti preuzela sve obaveze koje se na nju odnose. Zvanični Beograd se tokom protekle decenije zalagao za doslednu primenu ovog sporazuma, ali nije isključivao mogućnost postizanja kompromisa predstavnika tri konstitutivna naroda u vezi sa budućom ustavnom organizacijom Bosne i Hercegovine. Bivši ministar spoljnih poslova Srbije i Crne Gore, Goran Svilanović, povodom pojave velikog broja inicijativa za promenu Ustava BiH, isticao je da ova zemlja insistira na poštovanju Dejtonskog sporazuma, kao i na neophodnosti da dogovori o BiH treba da budu rezultat saglasnosti „onih koji tamo žive“. Vlada Srbije, koja je bila formirana 2004. godine, težila je jačem povezivanju sa entitetom sa srpskom većinom, Republikom Srpskom, ali ne i sa centralnim vlastima države BiH. Zato su neretko stizale i poruke rukovodstvu prekodrinskih Srba da će zvanični Beograd podržati eventualnu secesiju Republike Srpske od Bosne i Hercegovine, ukoliko južna srpska pokrajina – Kosovo, proglasi nezavisnost uz podršku vodećih faktora međunarodne zajednice.

Do izvesne izmene stava zvaničnog Beograda prema implementaciji i eventualnoj promeni Dejtonskog sporazuma došlo je posle konstituisanja dveju novih vlada tokom 2007. i 2008. godine. U navedenom vremenskom razdoblju podvlačena je i spremnost Srbije da doprinese kompromisu predstavnika tri konstitutivna naroda u Bosni i Hercegovini – Bošnjaka, Hrvata i Srba. Međutim, očigledno je da Srbija ne bi bila spremna da podrži reviziju osnovnih „tekovina“ Dejtonskog sporazuma, uključujući konstitutivnost naroda i dvoentitetsku strukturu države. S tim u vezi, za Beograd bi eventualna centralizacija nadležnosti u BiH bila neprihvatljiva, ukoliko se sa tim ne slože entitetske vlasti u Banja Luci. Zato će u predstojećem razdoblju vlasti Srbije istrajavati na doslednoj primeni Dejtonskog sporazuma, suprotstavljajući se njegovoj mogućoj izmeni u kontekstu ugrožavanja ostanka teritorijalne autonomije bosansko-hercegovačkih Srba – Republike Srpske.

Stavovi vlasti Republike Hrvatske nisu sasvim određeni u pogledu eventualnih izmena Ustava Bosne i Hercegovine. Vlada premijera Ivice Račana (2000–2003) nekoliko je puta početkom protekle decenije nedvosmisleno podržavala izmenu Dejtonskog sporazuma predlažući „dokantonizaciju BiH“. Navedenu inicijativu je podržao i Stjepan Mesić, bivši predsednik Republike Hrvatske. Naredne vlade, bivšeg premijera Iva Sanadera (2003–2009) nekoliko puta su isticale da se neće mešati u unutrašnje stvari susedne Bosne i Hercegovine. U ovom periodu bilo je vidno razmimoilaženje između, sa jedne strane, predsednika Vlade dr Iva Sanadera, koji se u više navrata zalagao za formiranje takozvanog trećeg entiteta sa hrvatskom većinom u Bosni i Hercegovini, i predsednika Stjepana Mesića, sa druge strane, koji se zalagao za ojačavanje centralnih organa vlasti u ovoj državi i stvaranje funkcionalne države.

Ipak, posle 2000. godine jasan je diskontinuitet hrvatske politike u odnosu na politiku podele Bosne i Hercegovine tokom prethodne decenije. Vlasti Hrvatske i danas ističu da podržavaju celovitost i suverenitet BiH, kao i integraciju ove zemlje u EU i NATO. U kontekstu sprovođenja ustavnih reformi dr Ivo Josipović, predsednik Hrvatske, i premijerka Jadranka Kosor prilikom sastanka sa predstavnicima partija bosansko-hercegovačkih Hrvata ponovili su da podržavaju

Ukazivanjem na značaj poštovanja teritorijalnog integriteta i celovitosti države BiH podvučen je i značaj potpore zvaničnog Beograda i Zagreba težnjama vlasti u BiH da intenziviraju pristupanje EU.

dogovore i rešenja, koja će obezbediti volju konstitutivnih naroda i građana susedne BiH. U tom smislu je podvučeno i da će zvanični Zagreb insistirati na „institucionalnoj jednakopravnosti i hrvatskog naroda kao jednog od tri konstitutivna naroda u BiH”.² Trebalo bi, međutim, napomenuti da vlasti Hrvatske za sada javno ne podržavaju ideje vodećih partija bosansko-hercegovačkih Hrvata o formiranju nove, hrvatske teritorijalne autonomije u BiH na teritorijama koje je tokom rata od 1992. do 1995. godine kontrolisalo Hrvatsko vijeće obrane.

Predsednici Hrvatske i Srbije, dr Ivo Josipović i Boris Tadić, 28. maja 2010. godine na Forumu *Brisel 2010*, u zajedničkom saopštenju su podvukli značaj poštovanja teritorijalnog integriteta i celovitosti države Bosne i Hercegovine.³ U tom smislu je podvučen i značaj potpore zvaničnog Beograda i Zagreba težnjama vlasti u BiH da intenziviraju pristupanje Evropskoj uniji.

Navedeni stavovi predsednika Hrvatske i Srbije, ali i opredeljenost tamošnjih vlada za punu konsolidaciju prilika na Zapadnom Balkanu, mogu doprineti i definisanju nove, konstruktivnije uloge suseda prema izrazito složenim i teškim političkim prilikama u Bosni i Hercegovini. To se može postići i afirmacijom uloge države Bosne i Hercegovine na regionalnom i međunarodnom planu, a u okviru rada brojnih regionalnih inicijativa, kao i regionalnih i univerzalnih međunarodnih organizacija. Zajednička opredeljenost Srbije i Hrvatske u vezi sa stabilizacijom Bosne i Hercegovine mogla bi da dovede do svojevrstne minimalne mere kompromisa između bosansko-hercegovačkih etnonacionalnih elita, a povodom ustavnih reformi i ubrzanja procesa pridruživanja ove zemlje Evropskoj uniji i Severnoatlantskom savezu. Jedna od značajnih inicijativa zvaničnog Beograda i Zagreba podrazumevala bi i sazivanje posebne konferencije o dodatnoj stabilizaciji prilika na Zapadnom Balkanu, čime bi se dodatno stabilizovale i prilike i u Bosni i Hercegovini. Podršku ovom procesu mogle bi dati Sjedinjene Američke Države i Evropska unija.

5. Saradnja Srbije i BiH u procesu pridruživanja i pristupanja EU

Bosna i Hercegovina i Srbija se nalaze na samom začelju evropskih integracija. Za razliku od Srbije, koja očekuje pozitivan odgovor povodom koraka koji vode ka otpočinjanju pregovora o članstvu u EU, Bosna i Hercegovina još nije ispunila uslove u vezi sa podnošenjem zahteva za članstvo u ovoj organizaciji.

Ukoliko se sagleda navedeni proces evrointegracija Srbije i BiH, bilo bi značajno da se obe zemlje oslone na iskustva drugih država postjugoslovenskih država, a pre svega na iskustva Republike Slovenije i Republike Hrvatske. Takođe, imajući u vidu adekvatan administrativni kapacitet Srbije u vezi sa evropskim integracijama, ali i nedovoljne kapacitete BiH u ovoj oblasti na centralnom nivou vlasti, trebalo bi formirati zajedničko telo koje bi pratilo proces evrointegracija ovih zemalja i razmenjivalo iskustva u ovom, nadasve, složenom procesu.

Slični institucionalni okviri saradnje u oblasti pridruživanja i pristupanja Evropskoj uniji mogli bi da budu kreirani i sa Crnom Gorom, Republikom Makedonijom i Republikom Albanijom. U tom smislu bi se mogli održavati zajednički *twinning* programi obuke zaposlenih u administraciji, ili bi se mogle organizovati međunarodne konferencije i seminari. Značajnu podršku ovom procesu može pružiti i Kancelarija za evropske integracije Vlade Republike Srbije.

² U. Vukić, „Hrvatska za jednakopravnost naroda u BiH”, *Nezavisne novine*, Banja Luka, 12. januar 2011, internet, <http://www.nezavisne.com/novosti/bih/Hrvatska-za-jednakopravnost-naroda-u-BiH-76056.html>, 15/02/2011.

³ “Croatian President vows not to block Serbia’s EU bid Serbia’s/Tadic commits to territorial integrity of Bosnia-Herzegovina”, *Brussels Forum 2010*, Brussels, March 27, 2010, internet, http://www.gmfus.org/brusselsforum/2010/docs/BF_2010_Saturday_release__2.pdf, 21/01/2011.

6. Zaključci i preporuke

U okviru svoje spoljnopolitičke aktivnosti, Republika Srbija bi trebalo da, zajedno sa drugim subjektima u regionu, ali i vodećim činiocima međunarodne zajednice, doprinese punoj stabilizaciji prilika u Bosni i Hercegovini i njenom ubrzanom pristupanju Evropskoj uniji i NATO. To se može osigurati **modifikacijom postojećeg ustavnog ustrojstva Bosne i Hercegovine, što podrazumeva i očuvanje osnovnih principa Dejtonskog mirovnog sporazuma** (konstitutivnost naroda, dvoentitetska struktura države, vladavina prava, sloboda kretanja roba, usluga, kapitala i lica, i sl.).

Odnosi Republike Srbije i Bosne i Hercegovine posebno su osetljivi. Veoma opterećeni različitim pristupima nedavnoj prošlosti zahtevaju veoma odgovoran, dobro promišljen pristup, vodeći računa o obostranoj dobrobiti. Politika Srbije prema Bosni i Hercegovini, trebalo bi da bude usmerena prvenstveno na jačanje odnosa sa državom u celini, na kontinuirani institucionalizovani dijalog, pre svega najviših predstavnika dveju država, pri čemu je neophodno **reaktivirati Međudržavni savet za saradnju između Republike Srbije i Bosne i Hercegovine**. On bi mogao da doprinese rešavanju otvorenih pitanja, između ostalih, u vezi sa granicom, sukcesijom imovine nekadašnje SFRJ, saradnje u oblasti borbe protiv prekograničnog kriminala i rešavanja statusa izbeglih lica.

Reafirmacijom Međudržavnog saveta za saradnju Srbije i Bosne i Hercegovine trebalo bi **ojačati i odnose naše zemlje sa centralnim bosansko-hercegovačkim vlastima**. Ovakvo redefinisane politike Srbije prema centralnim vlastima Bosne i Hercegovine ne bi dovelo u pitanje osnovne principe njene politike prema susednoj državi. To se prevashodno odnosi na poštovanje Dejtonskog sporazuma, suvereniteta i teritorijalnog integriteta BiH, njene dvoentitetske strukture i načela konstitutivnosti Bošnjaka, Hrvata i Srba.

Dijalog na svim nivoima i u različitim oblastima od interesa između dve države neophodan je za razvoj i jačanje bilateralnih odnosa.

Nova politika Republike Srbije prema Bosni i Hercegovini bi podrazumevala i uspostavljanje ojačanih odnosa sa vlastima Federacije Bosne i Hercegovine. S tim u vezi preporuka je **da se po ugledu na postojeći Sporazum o specijalnim paralelnim odnosima između Republike Srbije i Republike Srpske, sličan/identičan sporazum potpiše i sa vlastima drugog bosansko-hercegovačkog entiteta**. Na ovaj način bi se dodatno unapredili i odnosi Srbije sa BiH kao celinom. Zaključivanjem takvog sporazuma izbegao bi se „asimetrični pristup“ prema entitetima u BiH i obezbedio jednak tretman svih građana Bosne i Hercegovine u Srbiji.

Potrebno je, istovremeno, objektivno **oceniti Sporazum o specijalnim paralelnim odnosima između Republike Srbije i Republike Srpske, a posebno njegovo sprovođenje i efekte na ukupne odnose sa BiH**.

I pored činjenice da je Republika Srbija sa Bosnom i Hercegovinom potpisala i ratifikovala 26 bilateralnih sporazuma, **neophodno je u predstojećem periodu dodatno povećati broj bilateralnih sporazuma potpisivanjem novih u oblasti pravosuđa, unutrašnjih poslova, trgovine, turizma i zaštite životne sredine**.

Posebno je važno da se u obema državama formira takva klima i politička volja vodećih činilaca da se oba društva suoče sa prošlošću i da se procesi suđenja licima optuženim za ratne zločine na ovom tlu nastave. **Nadležna tužilaštva i ministarstva pravosuđa obe zemlje trebalo bi da usaglase što veći broj međudržavnih sporazuma koji bi doprineli efikasnijem i efektivnijem procesuiranju osoba optuženih za teška krivična dela ratnog zločina**.

Stavovi aktuelnih predsednika Hrvatske i Srbije, ali i opredeljenost vlada za punu konsolidaciju prilika na Zapadnom Balkanu, mogu doprineti i definisanju nove, konstruktivnije uloge suseda prema izrazito složenim i teškim političkim prilikama u Bosni i Hercegovini. To se može postići **afirmacijom uloge države Bosne i Hercegovine na regionalnom i međunarodnom planu, a u okviru rada brojnih regionalnih inicijativa, kao i regionalnih i univerzalnih međunarodnih organizacija**. Zajednička opredeljenost Srbije i Hrvatske u vezi sa stabilizacijom Bosne i Hercegovine mogla bi da dovede do svojevrzne minimalne mere kompromisa između bosanskohercegovačkih etnonacionalnih elita, a povodom ustavnih reformi i ubrzanja proce-

sa pridruživanja i pristupanja ove zemlje Evropskoj uniji i Severnoatlantskom savezu. Jedna od značajnih inicijativa zvaničnog Beograda i Zagreba bi podrazumevala i sazivanje posebne konferencije o dodatnoj stabilizaciji prilika na Zapadnom Balkanu, čime bi se dodatno stabilizovale i prilike u Bosni i Hercegovini.

Imajući u vidu sličnosti procesa evrointegracija Srbije i BiH, treba uspostaviti intenzivniju saradnju i razmenu iskustava u ovoj oblasti. Takođe, imajući u vidu adekvatni administrativni kapacitet Srbije u vezi sa evropskim integracijama, ali i nedovoljne kapacitete BiH u ovoj oblasti na centralnom nivou vlasti, **trebalo bi formirati zajedničko telo koje bi pratilo proces evrointegracija Srbije i Bosne i Hercegovine i razmenjivalo iskustva u ovom složenom procesu.**

LITERATURA

1. *Dejtonski sporazum*, Naša borba, Fininvest, Beograd, 1996.
2. „Deklaracija o osudi zločina u Srebrenici“, Narodna skupština Republike Srbije, 31. mart 2010, internet, http://www.parlament.gov.rs/content/cir/akta/akta_detalji.asp?Id=477&t=O,15/10/2010.
3. Đukanović, D. i Lađevac, I., „Prioriteti spoljnopolitičke strategije Republike Srbije“, *Međunarodni problemi*, godina LXI, broj 3, 2009, str. 343–364.
4. Đukanović, D., „Bilateralni odnosi Republike Srbije s Crnom Gorom i Bosnom i Hercegovinom“, *Izazovi evropskih integracija*, vol. II, broj 10, Beograd, 2010, str. 63–70.
5. Đukanović, D., „Bosna i Hercegovina između centralizacije i disolucije“, *Međunarodna politika*, god. LIX, broj 1130–1131, Beograd, 2008, str. 38–40.
6. Đukanović, D., „Spoljnopolitičke koncepcije država Zapadnog Balkana: uporedna analiza“, *Godišnjak Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu*, godina IV, broj 4, Beograd, 2010, str. 295–313.
7. Đukanović, D., „Spoljnopolitički prioriteti Republike Srbije u bilateralnim i multilateralnim odnosima sa susedima“, u: Edita Stojić-Karanović i Slobodan Janković (urs), *Elementi strategije spoljne politike Srbije*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2008, str. 85–105.
8. „Istanbul Declaration“, Istanbul, 24 April 2010, internet: <http://www.vijesti.ba/politika/10088-Tekst-Istanbulske-deklaracije.html>, 15/10/2010.
9. „Zakon o potvrđivanju Sporazuma o uspostavljanju Međudržavnog saveta za saradnju između Savezne Republike Jugoslavije i Bosne i Hercegovine“, *Službeni list SRJ*, br. 9/2001.
10. „Zakon o potvrđivanju sporazuma o uspostavljanju specijalnih paralelnih odnosa između Republike Srbije i Republike Srpske“, *Službeni glasnik RS*, br. 70/07.

Odnosi između Republike Srbije i Bosne i Hercegovine: definisanje nove politike

Izdavač

Evropski pokret u Srbiji
Kralja Milana 31
Beograd
www.emins.org

Za izdavača

Maja Bobić

Autori

Jasminka Kronja
dr Dragan Đukanović

Urednik

dr Vladimir Pavićević, predsednik Istraživačkog foruma

Izvršni urednik

Relja Božić, koordinator Istraživačkog foruma

Lektura i korektura

Vesna Pravdić

Dizajn i prelom

Dunja Šašić
www.dunjadesign.com

ISBN: 978-86-82391-69-2

Beograd, novembar 2011.

Mišljenja i stavovi izraženi u ovom radu predstavljaju stavove autora, članova Istraživačkog foruma, i ne odražavaju neophodno i zvanične stavove Balkanskog fonda za demokratiju, German Marshall fonda, niti njihovih partnera.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

327(497.11:497.6)(0.034.2)

КРОЊА, Јасмина

Odnosi između Republike Srbije i Bosne i
Hercegovine [Elektronski izvor] : definisanje
nove politike / [autori Jasminka Kronja,
Dragan Đukanović]. - Beograd : Evropski
pokret u Srbiji, 2011

Način dostupa (URL):

<http://www.emins.org/sr/onama/forum-if/index.html>. - Nasl. sa nasl. str. dokumenta. - Opis izvora dana 06. 12. 2011. - Podaci o autorima preuzeti iz impressuma. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. - Sadrži bibliografiju

ISBN 978-86-82391-69-2

1. Ђукановић, Драган [аутор]

а) Србија - Босна и Херцеговина

COBISS.SR-ID 187981324